

МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет соціально-гуманітарних технологій та менеджменту
Кафедра психології, педагогіки та соціології

Затверджено

Науково-методичною радою Університету,
протокол від « 18 » серпня 2022 № 7

Голова НМР С.А. Супруненко

**Робоча програма
навчальної дисципліни
«ЕКОЛОГІЧНА ПСИХОЛОГІЯ»**

для підготовки здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня
(денної та заочної форм навчання)

галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»
спеціальність 053 «Психологія»

Освітньо-професійна програма «Психологія. Психологія бізнесу»

Статус дисципліни: вибіркова

Ірпінь – 2022

Робоча програма навчальної дисципліни «Екологічна психологія» складена на основі освітньо-професійної програми «Психологія. Психологія бізнесу» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня спеціальності 053 «Психологія», затвердженої Вченою радою Університету 26 квітня 2021 року, протокол №5.

Укладач:

Л.М. Клевець, кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології, педагогіки та соціології

Рецензенти

І.О. Пстухова, кандидат педагогічних наук, доцент, в.о. завідувача кафедри психології, педагогіки та соціології

Н.Л. Авраменко, кандидат технічних наук, доцент, професор кафедри митної справи та товарознавства

Гарант освітньої програми

Л.В. Романюк, доктор психологічних наук, професор, професор кафедри психології, педагогіки та соціології

Робочу програму навчальної дисципліни розглянуто та схвалено кафедрою психології, педагогіки та соціології, протокол від «2» серпня 2022 р. №1

В.о. завідувача кафедри _____ **І.О. Петухова**, к.пед.н., доцент

Розглянуто і схвалено вченою радою факультету соціально-гуманітарних технологій та менеджменту, протокол від «11» серпня 2022 р. №1

Голова вченої ради факультету

соціально-гуманітарних технологій та менеджменту _____ **Н.І. Зикун**

Завідувач сектору навчально-методичного забезпечення освітнього процесу

_____ **С.В. Меднікова**

Реєстраційний № _____

РЕЦЕНЗІЯ

на робочу програму навчальної дисципліни
«Екологічна психологія»
для підготовки здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня
(денної та заочної форм навчання)
галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки
спеціальність 053 «Психологія»
освітньо-професійна програма «Психологія. Психологія бізнесу»
розроблену доцентом кафедри психології та соціології Л.М. Клевещь

Робоча програма навчальної дисципліни «Екологічна психологія» складена відповідно до освітньої програми підготовки здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки, спеціальності 053 «Психологія», освітньо-професійної програми «Психологія. Психологія бізнесу».

Робоча програма навчальної дисципліни «Екологічна психологія» чітко структурована і включає в необхідні змістові складові для забезпечення успішного оволодіння компетентностями з даного курсу: мета, завдання, об'єкт дослідження екологічної психології, завдання для опрацювання на лекційних та семінарських заняттях, матеріал для самостійної роботи. До основних завдань відносяться: ознайомити студентів з поняттям про екологічну психологію як науку і область практичної діяльності, її місце в системі сучасного наукового знання, познайомити здобувачів вищої освіти з теоретичними основами екологічної психології на робочому місці; розробку дієвих синергетичних моделей співіснування людини і природи, принципи і методів діагностики екологічної свідомості різних верств населення.

Сформувати у студентів уявлення про загальні особливості володіння навичками пошуку наукової літератури та роботи по обробці інформації з різних джерел та різних видів роботи з текстами: анотування, конспектування, реферування, складання таблиць, як соціокультурного інституту і як виду діяльності, а також тих вимог, які ця діяльність висуває до людини; розкрити соціально-психологічну характеристику екологічної культури особи, описати позиції та основні постулати екологічного виховання, онтогенез екологічної свідомості. Вплив криз та катастроф на екологічну свідомість особистості. Ознайомити із психологічними чинниками, які впливають на здоров'я людини. Працездатність і втому та внутрішні чинники, що зумовлюють її на робочому місці, стратегію боротьби з перевтомленістю та хронічною втомою.

Представлена робоча програма може бути рекомендованою для затвердження і впровадження в навчальний процес Університету.

Рецензент:

к. пед. н., доцент,

в.о. завідувача кафедри психології та соціології

Ірина ПЕТУХОВА

РЕЦЕНЗІЯ

*на робочу програму навчальної дисципліни
«Екологічна психологія»
для підготовки здобувачів вищої освіти другого
(магістерського) рівня (денної та заочної форм навчання)
галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки
спеціальність 053 «Психологія»
освітньо-професійна програма «Психологія. Психологія бізнесу»
розроблену доцентом кафедри психології та соціології Л.М. Клевець*

Робоча програма навчальної дисципліни «Екологічна психологія» складена відповідно до освітньої програми підготовки здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки, спеціальності 053 «Психологія», освітньо-професійної програми «Психологія. Психологія бізнесу».

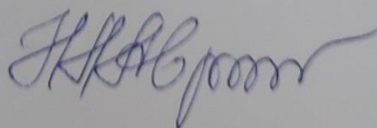
Завдяки цьому курсу відбуватиметься підготовка студентів до адекватного входження в поняття екологічної психології на робочому місці, поглиблюватимуться їх знання і навички із використання психологічних знань в моделюванні взаємовідносин екологічної свідомості і культури у вихованні суспільства, розвитку і реалізації своїх здібностей на робочому місці підприємств в сучасних соціально економічних умовах. В курсі вдало розкриваються міждисциплінарні аспекти екологічної психології робиться акцент на психологічній стороні діяльності людини, враховуються при цьому ціннісно орієнтаційні, пізнавальні, комунікативні, культурні якості людини. Отже, структура дисципліни забезпечує оволодіння студентами як теоретичними знаннями, так і практичними навичками і компетентностями необхідними для успішної діяльності у сфері екологічної психології на своєму робочому місці.

Робоча програма курсу висвітлює як теоретичні моделі, так і практичні методи, я розглядатимуться на семінарських заняттях. За всіма темами надається перелік новітньої літератури для самостійної роботи. Пропоновані питання до семінарів цілком відповідають основному матеріалу дисципліни. Робоча програма чітко визначає структуру навчальної дисципліни та завдання для самостійної роботи. В цілому, розроблена програма курсу вирізняється цілісністю і практичною спрямованістю і відповідає викликам сьогодення.

Рецензована програма та робоча програма повністю відповідають вимогам та професійному спрямуванню. Набуті в цьому навчальному курсі знання стануть важливим підґрунтям для практичної діяльності майбутніх фахівців.

Рецензент

кандидат технічних наук, доцент

Н.Л. Авраменко

ЛИСТ ОНОВЛЕННЯ ТА ПЕРЕЗАТВЕРДЖЕННЯ РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

РОЗГЛЯНУТО ТА СХВАЛЕНО
на засіданні кафедри психології, педагогіки та соціології

Протокол від 02.08. 2022 р. №1

Укладач: Л.М. Клевець

**Лист оновлення та перезатвердження робочої програми навчальної дисципліни
(протягом 5 років після затвердження або до затвердження освітньої програми)**

Навчальний рік	Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри	Підпис гаранта ОП
2022-2023	02.08.2022	1	Петухова І.О.	Романюк Л.В.

Зміст

1. Передмова.....	4
2. Опис навчальної дисципліни	5
2.1. Перелік компетентностей, формування яких забезпечує вивчення дисципліни.....	5
2.2. Результати навчання.....	6
2.3. Пререквізити та постреквізити вивчення дисципліни.....	6
2.4. Структура навчальної дисципліни.....	7
3. Зміст навчальної дисципліни за змістовними модулями	8
4. Критерії оцінювання.....	13
5. Засоби оцінювання.....	17
6. Форми та перелік питань до поточного та підсумкового контролів.....	18
7. Рекомендована література	20

1. ПЕРЕДМОВА

Навчальна дисципліна «Екологічна психологія» відноситься до навчальних дисциплін вибіркового блоку підготовки здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня зі спеціальності 053 Психологія ОПП «Психологія. Психологія бізнесу».

Мета навчальної дисципліни: здійснення теоретичної та практичної підготовки конкурентно спроможних фахівців, які здатні ефективно виконувати професійну діяльність у взаємодії людини з навколишнім середовищем.

Завдання навчальної дисципліни:

- познайомити здобувачів вищої освіти з теоретичними основами екологічної психології на робочому місці;
- розробка дієвих синергетичних моделей співіснування людини і природи, принципів і методів діагностики екологічної свідомості різних верств населення,
- сформуванню систему умінь і навичок (технологій і стратегій) взаємодії людини з природою;
- оволодіти основами психології управління людськими ресурсами;
- знати психологічні закономірності та особливості екологічної психології;
- спрямувати особистість на практичне вирішення психологічних проблем, пов'язаних зі сферою екологічної психології на робочому місці підприємств.

Методи та форми навчання: методи: теоретичного та емпіричного дослідження, аналізу даних, технології психологічної допомоги; психолого-педагогічних ситуацій, складання психологічних характеристик, власних проектів, методики досліджень та інтерпретації отриманих даних. Форми організації занять: лекційні, семінарські заняття, індивідуальна й самостійна робота; робота в мережі Internet, аналіз й конспектування першоджерел, робота з додатковою літературою, написання дайджестів, есе, розв'язання психолого-педагогічних ситуацій), контрольні роботи і екзамен. На семінарських заняттях, окрім усного опитування застосовуються також такі форми навчання як турніри, ділові ігри, brainstorming, дебати, колоквиуми (заслуховування доповідей та повідомлень, їх обговорення і рецензування).

Форми навчання: денна, заочна.

Організація поточного та підсумкового контролю знань.

Метою поточного контролю є перевірка у студентів рівня набутих знань та умінь на лекціях, семінарських заняттях та шляхом самостійного вивчення програмного матеріалу. Поточний контроль здійснюється персоніфікованим оцінюванням роботи кожного студента. Структура поточного контролю враховує особливості заочної форми навчання.

Максимально можлива оцінка за знання програмного матеріалу дисципліни складає 100 балів.

У поточному контролі знань здобувачів вищої освіти з дисципліни «Екологічна психологія» оцінюванню підлягають наступні *обов'язкові елементи*:

Системність і активність роботи на семінарських заняттях.

Виконання модульних завдань.

Оцінка *системності і активності* роботи на семінарських заняттях передбачає контроль:

- 1) рівня знань, продемонстрованого студентами у їх виступах чи відповідях на семінарських заняттях;
- 2) результатів виконання і захисту контрольних робіт чи інших завдань, винесених на певне семінарське заняття.

Формою підсумкового контролю знань є диференційований залік.

2. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Рівень вищої освіти галузь знань спеціальність	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Рівень вищої освіти: другий (магістерський) Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки Спеціальність: 053 Психологія Освітньо-професійна програма «Психологія. Психологія бізнесу»	Вибіркова	
Модулів – 2		Рік підготовки	
Загальна кількість годин – 90		1	1
		Семестр	
		2	2
		Лекції	
		16	4
		Семінарські заняття	
		14	2
		Самостійна робота	
		58	82
		Індивід-консультац. робота:	
		2	2
		Вид контролю	
	Диференційований залік		

2.1. ПЕРЕЛІК КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ, ФОРМУВАННЯ ЯКИХ ЗАБЕЗПЕЧУЄ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Після вивчення курсу «Екологічна психологія», здобувачі вищої освіти оволодіють такими компетентностями (відповідно до матриць освітньо-професійної програми):

інтегральна:

Здатність вирішувати складні завдання і проблеми у процесі навчання та професійної діяльності у галузі психології, зокрема психології бізнесу, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій і характеризується комплексністю та невизначеністю умов і вимог.

загальні:

Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

Здатність діяти соціально, відповідально та свідомо.

спеціальні:

Здатність здійснювати практичну діяльність (тренінгову, психотерапевтичну, консультаційну, психодіагностичну) з використанням науково верифікованих методів та технік.

Здатність організувати та реалізувати просвітницьку та освітню діяльність для різних категорій населення у сфері психології

Здатність приймати фахові рішення у складних і непередбачуваних умовах, адаптуватися до нових ситуацій професійної діяльності.

2.2. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Формулювання результатів навчання для вибіркової навчальної дисципліни «Екологічна психологія» базується на результатах навчання, визначених освітньо-професійною програмою, зокрема:

Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із різних джерел із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

Робити психологічний прогноз щодо розвитку особистості, груп, організацій.

Критично оцінювати психологічні методи втручання, порівняти їх переваги та обмеження, придатність для конкретних випадків, розробити своє застосування з урахуванням потреб та середовища організації бізнесу.

2.3. ПРЕРЕКВІЗИТИ ТА ПОСТРЕКВІЗИТИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ.

Передумовами для вивчення дисципліни «Екологічна психологія» є: засвоєння теоретичних і практичних засад з таких дисциплін, як: «Психологія бізнесу», «Економіка і бізнес».

Постреквізитами вивчення дисципліни є: засвоєння теоретико-практичних основ із навчальної дисципліни «Поведінкова економіка».

2.4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	денна форма					заочна форма навчання				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
		л	с	ікр	с.р.		л	с	ікр	с.р.
Модуль 1. (45 годин = 1,5 залікових кредити)										
Модуль 1. Екологічна психологія: взаємодія між працівниками та їх середовищем										
Тема 1. . Екологічна психологія як наука.	11	2	2		7	11	2			9
Тема 2.Робоче середовище.	12	2	2		8	12				12
Тема3. Взаємодія між працівниками та їх середовищем у контексті теорії систем.	10	2	2		6	10				10
Тема 4. «Адаптація» як головна умова збереження людського здоров'я екологічної психології.	12	2	2		8	12		2		10
Форма контролю: модульна контрольна робота (за рахунок семінарського заняття – 40 хв.)										
<i>Разом за Модулем 1</i>	45	8	8		29	45	2	2		41
Модуль 2. (45 = 1,5 залікових кредити годин)										
Модуль II. Екологічне виховання, освіта, культура, організаційні перетворення										
Тема 5. Екологічне виховання, екологічна освіта і екологічна культура	12	2	2		8	12	2			10
Тема 6. Екологічна свідомість: поняття, властивості та форми прояву.	12	2	2		6	11				11
Тема 7. Проблема екологічних криз та екологічних катастроф у екологічній психології	11	2	2		8	11				11
Тема 8. Екологія та охорона природи.	10	2		2	8	11			2	9
Форма контролю: модульна контрольна робота (за рахунок семінарського заняття – 40 хв.)										
<i>Разом за Модулем 2</i>	45	8	6	2	29	45	2		2	41
Форма підсумкового контролю – диференційований залік										
Усього годин	90	16	14	2	58	90	4	2	2	82

3. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ЗА ЗМІСТОВНИМИ МОДУЛЯМИ

Модуль 1. ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВЗАЄМОДІЇ ЛЮДИНИ І ЕКОЛОГІЧНОГО СЕРЕДОВИЩА.

Тема 1. Екологічна психологія як наука.

План лекції

1. Передумови виникнення та визначення екологічної психології.
2. Основні підходи методології досліджень екологічної психології.
3. Психологія глобальних змін.
4. Психологічна модель пізнання до вивчення екологічної свідомості людини.

План семінарського заняття

1. Поняття, об'єкт, предмет і задачі екологічної психології.
2. Зв'язки екологічної психології з іншими галузями психологічної науки.
3. Методи та психодіагностика екологічної психології.
4. Сучасні дослідження в галузі екологічної психології
5. Історія розвитку екологічної психології в Україні.

План самостійної роботи здобувача вищої освіти

1. Предмет вивчення екологічної психології.
2. Основи завдання екологічної психології.
3. Основні поняття екологічної психології.
4. Методологічні підходи в екологічній психології.

Перелік питань для самоконтролю

1. Основні передумови виникнення екологічної психології.
2. Зв'язок екологічної психології з іншими науками.
3. Які методи дослідження найчастіше використовуються в екологічній психології?
4. Основні напрями сучасних досліджень екологічної психології.

Рекомендована література:

Основна література: [5.6]

Допоміжна література: [13.14.17.25]

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет: [31,33,38]

Тема 2. Робоче середовище.

План лекції

1. Головні сучасні напрямками досліджень з психології середовища.
2. Типи середовищ.
3. Параметри особистого простору.
4. Вплив різноманітних факторів середовища на людину.

План семінарського заняття

1. Класифікація факторів за їх походженням.
2. Класифікація факторів за органами почуттів.
3. Класифікація факторів за ефектом дії на людину

План самостійної роботи здобувача вищої освіти

1. Вивчення процесу пізнання середовища
2. Дослідження поведінки у середовищі.
3. Вивчення реакцій людини на дію факторів середовища.

Перелік питань для самоконтролю

1. Що вивчає психологія оточуючого середовища?
2. Назвіть чотири методологічні особливості, що вивчає екологічна психологія.
3. Розкрити поняття «Психологія глобальних змін».

Рекомендована література:

Основна література: [2, 3]

Допоміжна література: [8,15,23,27,29]

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет: [34,36]

Тема 3. Взаємодія між працівниками та їх середовищем.

План лекції

1. Роль впливу робочого колективу на формування та розвиток особистості.
2. Типи особистості в залежності від стану робочого столу людини.
3. «Ергономіка». Умови збереження психологічного здоров'я людини.
4. Резерви організму.

План семінарського заняття

1. «Ергономіка» - наука забезпечення ефективності, безпеки та комфорту працівнику на своєму робочому місці.
2. Основні завдання сучасної «ергономіки»
3. Ознаки та умови досягнення емоційної рівноваги між працівниками.
4. Інтегральний показник здоров'я людини.

План самостійної роботи здобувача вищої освіти

1. Зв'язок емоцій із потребами та їхня роль у формуванні особистості
2. Природа емоцій і їх функції.

Перелік питань для самоконтролю

1. Мозкові структури, що відповідають за генерацію емоцій.
2. Вплив *зовнішнього* оточення на людину.
3. Вплив *внутрішнього* оточення на людину.

Рекомендована література:

Основна література: [2,4]

Допоміжна література: [8, 14,16,17,21]

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет: [31,39]

Тема 4. «Адаптація» як головна умова збереження людського здоров'я екологічної психології.

План лекції

1. Нейрофізіологія механізму адаптації.
2. Властивості та умови розвитку «здорової» людини.
3. Працездатність і біоритми.
4. Перевтома, хронічна втома.
5. Стратегія боротьби зі стресом

План семінарського заняття

1. Фізіологічний механізм стресу та його симптоми.
2. Механізми регуляції стресу.
3. Критерії “*успішності*” адаптаційних процесів особистості.
4. Вплив *зовнішнього* і *внутрішнього* соціального оточення на психіку людини.

План самостійної роботи здобувача вищої освіти

1. Ознаки емоційного благополуччя людини за К. Байером і Л. Шейнбергом.
2. Резерви організму.
3. Якісні і кількісні характеристики адаптації.

Перелік питань для самоконтролю

1. Інтегральний показник здоров'я людини.
2. Знати вітчизняних вчених, що висвітлювали проблеми адаптації.
3. Що відносять до резервів організму
4. Внесок канадського вченого Ганса Сельє у справі вивчення адаптації.
5. Уміння переживати невдачі.
6. Здатність працювати.

Рекомендована література:

Основна література: [1,5]

Допоміжна література: [10,11,12,19,22,24,26,29]

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет: [29]

Модуль II. ПСИХОЛОГІЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ: ВИХОВАННЯ, ОСВІТА, КУЛЬТУРА, ОХОРОНА ПРИРОДИ

Тема 5. Екологічне виховання, екологічна освіта і екологічна культура

План лекції

1. Екологічна освіта. Функції екологічної освіти.
2. Екологічне виховання. Функції екологічного виховання.
3. Позиції та основні постулати екологічного виховання.
4. Онтогенез екологічної свідомості. Екологічна культура.

План семінарського заняття

1. Методологія екологічного виховання
2. Історія розвитку екологічної освіти.
3. Реалізація екологічної культури.
4. Проблеми екологічної освіти у зв'язку з різними віковими групами населення.

План самостійної роботи здобувача вищої освіти

1. Розкрийте сутність понять «екологічне виховання» та «екологічна освіта».
2. Охарактеризуйте основні методологічні аспекти екологічного виховання та екологічної освіти.
3. Проаналізуйте процес формування екологічної свідомості на різних вікових етапах розвитку особистості.

Перелік питань для самоконтролю

1. Які Вам відомі інноваційні методи, що можна використовувати в екологічній освіті?
2. Як відбувається формування екологічної свідомості у різні вікові періоди?
3. У чому виявляється екологічна культура особистості.

Рекомендована література:

Основна література: [3]

Допоміжна література: [9,16,24]

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет: [29,33]

Тема 6. Екологічна свідомість: поняття, властивості та форми прояву.

План лекції

1. Поняття «Екологічна свідомість»
2. Проблема формування екологічної свідомості
3. Завдання розвитку екологічної свідомості на рубежі XX і XXI століть
4. Структура «екологічної свідомості»

План семінарського заняття

1. Трикомпонентна структура «екологічної свідомості».
2. Основні напрями «екологічної свідомості».
3. Типи екологічної свідомості.
4. Форми прояву екологічної свідомості.

План самостійної роботи здобувача вищої освіти

1. Три етапи процесу формування екологічної свідомості
2. Компоненти екологічної свідомості
3. Основні психологічні функції екологічної свідомості

Перелік питань для самоконтролю

1. Елементи екологічної свідомості
2. Екологічні знання як основний елемент екологічної свідомості.
3. Вплив криз та катастроф на екологічну свідомість.

Рекомендована література:

Основна література: [5]

Допоміжна література: [11,15,19,26,29]

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет: [31,39]

Тема 7. Проблема екологічних криз та екологічних катастроф у екологічній психології

План лекції

1. Поняття та типологія «екологічних криз».
2. Поняття та типологія «екологічних катастроф».
3. Причини та наслідки екологічних криз та екологічних катастроф.
4. Вплив екологічних криз та екологічних катастроф на екологічну свідомість особистості.

План семінарського заняття

1. Критерії «екологічних криз».
2. Соціально-психологічна типологія катастроф.
3. Психологічна допомога людям, які опинились в екстремальних обставинах.
4. Етапи реабілітаційного процесу.

План самостійної роботи здобувача вищої освіти

1. Які соціально-психологічні проблеми виникають у наслідок екологічних катастроф?
2. Розкрийте вплив екологічної кризи на екологічну свідомість особистості.
3. Назвіть етапи реабілітаційного процесу.

Перелік питань для самоконтролю

1. Розкрийте поняття «екологічної кризи»
2. Які Вам відомі види екологічних криз?
3. Що являє собою «екологічна катастрофа»?

Рекомендована література:

Основна література: [4]

Допоміжна література: [10,12,13,18,21,29.]

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет: [30, 35]

Тема 8. Екологія та охорона природи.

План лекції

1. Вплив людства на середовище
2. Антропогенний вплив на географічний стан Землі.
3. Вплив людства на атмосферу та літосферу.
4. Вплив людства на флору і фауну.
5. Вплив людства на ґрунт та світовий океан.
6. Адаптогенез екологічної свідомості після аварії на ЧАЕС.

План індивідуально-консультативної роботи

1. Глобальні наслідки впливу людини на довкілля.
2. Поняття про природокористування.
3. Природоохоронна діяльність
4. Поняття про поведінкові екодиспозиції (тенденції в поведінці щодо екології) та їх види.

План самостійної роботи здобувача вищої освіти

1. Які соціально-психологічні проблеми виникають під час екологічних катастроф.
2. Значення соціального середовища у формуванні екологічної свідомості та екологічної поведінки особистості
3. Методологічні проблеми екологічної освіти та виховання.
4. Вплив екологічного чинника на етнопсихологію українців.
5. Специфіка розробки проблем екологічної психології в Україні.

Перелік питань для самоконтролю

1. Наведіть приклади руйнівного впливу людини на природне середовище.
2. Які є методи запобігання деструктивному впливу людини на середовище?
3. Розкрийте деструктивний вплив людини на світовий океан
4. Природоохоронна діяльність.
5. Глобальні наслідки впливу людини на довкілля.

Рекомендована література:

Основна література: [4]

Допоміжна література: [15,20,25,.27]

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет: [31,.37]

4. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Критерієм успішного проходження здобувачем вищої освіти підсумкового оцінювання є досягнення ним мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом навчання навчальної дисципліни.

Мінімальний пороговий рівень оцінки варто визначити за допомогою якісних критеріїв і трансформувати його в мінімальну позитивну оцінку використовуваної числової (рейтингової) шкали.

Переведення даних 100-бальної шкали оцінювання в національну шкалу та шкалу за системою ECTS.

Оцінювання результатів навчальної діяльності студентів здійснюється такими засобами: усне опитування, перевірка контрольної роботи, індивідуальних письмових та усних робіт, а також самостійної роботи. При опитуванні та перевірці письмових робіт оцінювання здійснюється за модульно-рейтинговою системою.

Денна форма навчання

Тема	Модуль I = 21 балів				Контрольна робота №1 – 5 балів	Диференційований залік = 50 балів	M1+M2+диф.залік = 21+29+50 = 100 балів	
	T.1	T.2	T.3	T.4				
Робота на семінарських заняттях	2	2	2	2				
Виконання самостійної роботи	2	2	2	2				
Тема	Модуль II = 29 балів				Контрольна робота №2 – 5 балів			
	T.5	T.6	T.7	T.8				
Робота на семінарських заняттях	2	2	2	2				
Виконання самостійної роботи	2	2	2	2				
Індивідуально-консультативна робота				3				
Обов'язкове комп'ютерне тестування на платформі дистанційного навчання ДПУ MOODLE	5							

Заочна форма навчання

Тема	Модуль I = 20				Контрольна робота - 9 балів	Диференційований залік = 50 балів	M1+M2+диф.залік = 20+30+50 = 100		
	T.1	T.2	T.3	T.4					
Робота на семінарських заняттях				4					
Виконання самостійної роботи	4	4	4	4					
Тема	Модуль II = 30								
	T.5	T.6	T.7	T.8					
Робота на семінарських заняттях									
Виконання самостійної роботи	4	4	4	4					
Індивідуально-консультативна робота				5					

Критерії оцінювання роботи здобувачів вищої освіти на семінарському занятті.

Семінарські заняття передбачають обговорення питань теми, розгляд нормативно-правової бази, проведення дискусій з основних проблем і питань, які розглядаються на семінарському занятті. Робота на семінарському (практичному) занятті передбачає усне та письмове опитування, роботу в групах, дискусії. Максимальна кількість балів, отримана здобувачем вищої освіти на семінарському занятті становить 1 бали за тему.

Здобувачі вищої освіти заочної форми навчання опрацьовують матеріал навчального курсу в основному шляхом самостійного вивчення. При підготовці здобувачі вищої освіти повинні користуватися навчальними посібниками, що рекомендуються по темах, опорним конспектом лекцій. Завдання для виконання самостійної та індивідуальної роботи здобувачам вищої освіти заочної форми навчання видаються під час проведення установчої лекції. Максимальна кількість балів, отримана здобувачем вищої освіти на семінарському занятті становить 1 ба. Під час проведення сесії під керівництвом викладача здобувачі вищої освіти систематизують знання з курсу. Контроль за рівнем знань та умінь з предмету здійснюється шляхом проведення аудиторної контрольної роботи, індивідуальної роботи та заліку.

Самостійна робота здобувачів вищої освіти полягає в опрацюванні проблемних теоретичних та практичних питань. Виконання самостійної роботи оцінюється під час проведення семінарського заняття у вигляді опитування в тому числі за питаннями, які виносяться на самостійну роботу.

Шкала оцінювання роботи здобувачів вищої освіти на семінарському занятті

Кількість балів		Критерії оцінювання
Ден.ф/н	Заоч.ф/н	
2	4	В повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу. Правильно вирішив усі тестові завдання.
1	2-3	Не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових відповідей, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності, правильно вирішив меншість тестових завдань.
0,5	1	Поверхнево володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань.
0	0	Не вирішив жодного тестового завдання.

Шкала оцінювання самостійної роботи здобувачів вищої освіти

Кількість балів		Критерії оцінювання
Ден.ф/н	Заоч.ф/н	
2	4	В повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу.
1	2-3	Володіє навчальним матеріалом фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових відповідей, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань
0,5	1	Не в змозі викласти навчальний матеріал, не розуміє змісту теоретичних питань, відчуються ускладнення у ров'язанні теоретичного матеріалу

		із практичною діяльністю.
0	0	Самостійна робота не виконана

Критерії оцінювання контрольних робіт.

Формою проміжного поточного контролю є контрольні роботи, які проводяться у письмовій формі та кожна з яких оцінюється від 0 до 5 балів денна форма навчання та від 0-9 заочна форма навчання.

Кількість балів		Критерії оцінювання
Ден.ф/н	Заоч.ф/н	
5	8-9	Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який у повному обсязі дав відповіді на всі питання. При цьому використовував актуальну наукову термінологію, належним чином обґрунтовував свої думки та зробив узагальнені підсумки.
3-4	5-7	Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який в основному розкрив зміст теоретичних питань. Проте, при висвітленні деяких питань не вистачало достатньої аргументації, допускалися при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки.
2	3-4	Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який дав фрагментарні відповіді на теоретичні питання (без аргументації й обґрунтування, підсумків), у відповідях присутні неточності та помилки або відповідь дана лише на окремі питання.
1	1-2	Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який дав неправильну відповідь на всі теоретичні питання, допустив істотні помилки, оперував неактуальною застарілою інформацією або відповіді на питання відсутні взагалі.
0	0	Робота відсутня

Критерії оцінювання індивідуальної роботи.

У робочій програмі зазначається назва індивідуального завдання, його обсяг, структура, коротка характеристика змісту і вимог до виконання та оцінювання

Індивідуальна робота здійснюється у формі реферату, презентації, проекту або інших формах описаних робочою програмою або методичною розробкою і оцінюється від 0 до 3 балів (денна), від 0 до 5 балів (заочна) форми навчання.

Шкала оцінювання індивідуальної роботи здобувачів вищої освіти денної/заочної форм навчання

Кількість балів		Критерії оцінювання
денна	заочна	
3	5	Послідовність, логічність написання реферату, а також підготовка презентації та, відповідно, його захист, а також виокремлення з різних джерел основних положень, які структурно об'єднанні, проаналізовані та узагальнені висновками.
2,5	4	Послідовність, логічність написання реферату, але без підготовки презентації.
2	3	Відсутня структура у підготовці представленого матеріалу
1,5	2	Матеріал представлено, проте не проаналізовано
2	1	Завдання індивідуальної роботи виконано невчасно.
0	0	Завдання не виконано.

Підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти здійснюється за результатами поточного контролю (від 0 до 50 балів) та диференційованого заліку (від 0 до 50 балів). Критерієм успішного проходження здобувачем освіти підсумкового оцінювання є отримання не менше 25 балів за поточний контроль та 25 балів за підсумковий контроль у формі диференційованого заліку.

Переведення даних 50-бальної шкали оцінювання в 4-бальну та шкалу за системою ЄКТС здійснюється:

Сума балів за 100-бальною шкалою	ЕКТС	Значення оцінки ЄКТС	Критерії оцінювання	Рівень компетентності	Оцінка за національною шкалою	
					Екзамен/Диференціальний залік	Залік
90-100		відмінно	Здобувач вищої освіти виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили	Високий (творчий)	відмінно	
80-89		дуже добре	Здобувач вищої освіти вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує справи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна	Достатній		
70-79		добре	Здобувач вищої освіти вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок	(конструктивний-варіативний)	добре	Зараховано
60-69		задовільно	Здобувач вищої освіти відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих	Середній (репродуктивний)	Задовільно	
50-59		достатньо	Здобувач вищої освіти володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні			
35-49	X	незадовільно з можливістю повторного	Здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять	Низький (рецептивно-продуктивний)	незадовільно	не зараховано

	складання семестрового контролю	незначну частину навчального матеріалу й)			
0-34	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням залікового кредиту	Здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів			

Результати складання диференційованого заліку оцінюються за чотирибальною шкалою («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»), а заліків – за двобальною шкалою («зараховано», «не зараховано») і вноситься у відомість обліку успішності здобувача вищої освіти, залікову книжку, індивідуальний навчальний план здобувача вищої освіти (крім «задовільно», «незадовільно»).

5. ЗАСОБИ ОЦІНЮВАННЯ

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання можуть бути:

- диференційований залік;
- дидактичні і стандартизовані тести;
- комп'ютерне тестування на платформі MOODLE ДПУ
- командні проекти;
- аналітичні звіти, реферати, есе;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

6. ФОРМИ ТА ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛІВ

Поточний контроль.

1. Основні підходи методології досліджень екологічної психології.
2. Зв'язки екологічної психології з іншими галузями психологічної науки.
3. Методи та психодіагностика екологічної психології.
4. Сучасні дослідження в галузі екологічної психології
5. Історія розвитку екологічної психології в Україні.
6. Основи завдання екологічної психології.
7. Основні поняття екологічної психології.
8. Головні сучасні напрямками досліджень з психології середовища.
9. Вплив різноманітних факторів середовища на людину.
10. Вивчення процесу пізнання середовища
11. Методологічні особливості, що вивчає екологічна психологія.
12. Роль впливу робочого колективу на формування та розвиток особистості.
13. Резерви організму.
14. Ознаки та умови досягнення емоційної рівноваги між працівниками.
15. Інтегральний показник здоров'я людини.
16. Природа емоцій і їх функції.
17. Вплив *зовнішнього* та *внутрішнього* оточення на людину.
18. Поняття «Екологічна свідомість»
19. Структура «екологічної свідомості»
20. Три етапи процесу формування екологічної свідомості
21. Компоненти та елементи екологічної свідомості
22. Вплив криз та катастроф на екологічну свідомість
23. Методологія екологічного виховання
24. Проблеми екологічної освіти у зв'язку з різними віковими групами населення.
25. Як відбувається формування екологічної свідомості у різні вікові періоди?
26. Нейрофізіологія механізму адаптації.
27. Працездатність і біоритми.
28. Перевтома, хронічна втома.
29. Стратегія боротьби зі стресом
30. Критерії “*успішності*” адаптаційних процесів особистості.
31. Інтегральний показник здоров'я людини.
32. Розуміння свідомості в сучасній психологічній науці.
33. Екологічні установки та екологічна поведінка.
34. Форми прояву «Екологічної свідомості»
35. Особливості уявлення відносин “людина – довкілля” у свідомості різних вікових груп населення.
36. Особливості екологічної поведінки та її залежність від зовнішніх факторів.
37. Антропогенний вплив на географічний стан Землі.
38. Вплив людства на атмосферу та літосферу.
39. Поняття та типологія «екологічних криз».
40. Поняття та типологія «екологічних катастроф».

Підсумковий контроль:

1. Передумови виникнення та визначення екологічної психології.
2. Психологічна модель пізнання до вивчення екологічної свідомості людини.
3. Поняття, об'єкт, предмет і задачі екологічної психології.
4. Основні напрями сучасних досліджень екологічної психології.
5. Типи середовищ.
6. Параметри особистого простору

7. Вивчення реакцій людини на дію факторів середовища.
8. Дослідження поведінки у середовищі.
9. Типи особистості в залежності від стану робочого столу людини.
10. Умови збереження психологічного здоров'я людини.
11. «Ергономіка» - наука забезпечення ефективності, безпеки та комфорту працівнику на своєму робочому місці.
12. Зв'язок емоцій із потребами та їхня роль у формуванні особистості
13. Проблема формування екологічної свідомості
14. Основні напрями, типи, форми прояву «екологічної свідомості».
15. Основні психологічні функції екологічної свідомості
16. Екологічні знання як основний елемент екологічної свідомості
17. Екологічна освіта, виховання та їх функції
18. Онтогенез екологічної свідомості. Екологічна культура.
19. Інноваційні методи екологічної освіти.
20. Структура екологічної культури особистості.
21. Властивості та умови розвитку «здорової» людини.
22. Фізіологічний механізм стресу та його симптоми.
23. Механізми регуляції стресу.
24. Вплив *зовнішнього і внутрішнього* соціального оточення на психіку людини.
25. Якісні і кількісні характеристики адаптації.
26. Екологічна свідомість: сутність, властивості та форми прояву.
27. Структурні компоненти екологічної свідомості.
28. Загальний підхід до аналізу формування суб'єктивного ставлення до довкілля.
29. Основні якості екологічної свідомості
30. Особливості екологічної поведінки та її залежність від зовнішніх факторів.
31. Адаптогенез екологічної свідомості після аварії на ЧАЕС.
32. Глобальні наслідки впливу людини на довкілля.
33. Природоохоронна діяльність
34. Соціально-психологічна типологія катастроф.
35. Психологічна допомога людям, які опинились в екстремальних обставинах.

7. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Андрейцев А.К. Основи екології: Підручник. К.: Вища шк. 2017. 358 с.
2. Бази́ма Б. А. Цвет и психика: Моногр. Х.: ХДАК, 2016. 172 с.
3. Джигирей В. С. Основи екології та охорона навколишнього природного середовища (Екологія та охорона природи) Підручник. Львів: Афіша, 2020. 272 с.
4. Екологічна психологія: Хрестоматія для студентів ВНЗ. За ред. І. І. Шлімакової. Харків: Діса плюс; Чернігів: ЧНПУ ім. Т. Г. Шевченка. 2019. 405 с.
5. Львовичкіна А. М. Основи екологічної психології: Навч. посіб. К., Екологічна психологія: Хрестоматія. К., 2018. 246 с.

Допоміжна:

6. Анісімова С., Риболова О.В., Поддашкін О.В. Екологія. К.: Грамота, 2017. 136с.
7. Акоюн В. Г. Екологічна культура особистості: Підручник. Херсон: Грінь Д.С. 2018. 395 с.
8. Осадчук С. Ю. Особливості створення доброзичливого освітнього середовища. Психологія та педагогіка на сучасному етапі розвитку наук: актуальні питання: зб. наук. робіт учасників міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса 15–16 грудня 2017 р.). Одеса: ГО «Південна фундація педагогіки», 2017. С. 106–109.
9. Дубовий В. І., Дубовий О. В. Екологічна культура: навч. посібник. Київ; Херсон: Грінь Д. С. 2016. 255 с.
10. Еколого-психологічні чинники якості життя в умовах розвитку сучасного суспільства: Колективна монографія / наук. ред. Ю. М. Швалба. Кіровоград: «Імекс-ЛТД», 2013. 208 с.
11. Соціально-психологічні засади становлення екологічно орієнтованого способу життя особистості: монографія. За ред. Ю.М. Швалба. К.: Педагогічна думка 2015. 216 с. Коломінський, А. М. Львовичкіна. К.: МАУП, 2000.
12. Львовичкіна А. М. Еколого-психологічні чинники сучасного способу життя. К., 2008.
13. Приходченко А.А., Іванченко А.В. Екологічна психологія – проблеми та перспективи. Збірник матеріалів МНПК «Перший Всеукраїнський з'їзд екологів». Схачати в форматі pdf: http://eco.com.ua/sites/eco.com.ua/files/lib1/konf/1vze/zb_m/0044_zb_m_1VZE.pdf
14. Рудоміно-Дусятська О. В. Екологічна психологія: Навч. посіб. К.: Ін-т післядипломної освіти КНУ ім. Тараса Шевченка, 2001. 71 с.
15. Белорус О. Г., Гончаренко М. О., Зленко В. А. Глобалізація и безопасность развития: Монографія. Київ, 2002. 789 с.
16. Білявський Г. О., Фурду Р. С., Костіков І. Ю. Основи екологічних знань: Підручник. Київ: Либідь, 2000. 320 с.
17. Бровдій В. М. Екологія людини. Підручник. Харків: «ОВС», 2004. 254 с.
18. Данилишин Б. М. Природно-техногенні катастрофи: проблеми економічного аналізу та управління: Наукове видання. Київ: ЗАТ «Нічлава». 2001. 260 с.
19. Даценко І. І. Гігієна та екологія людини. Навчальний посібник. Львів: Афіша, 2000. 248 с.
20. Гукалова І. В. Якість життя населення України: суспільногеографічна концептуалізація. Монографія. Київ. 2019. 297 с.
21. Джигирей В. С. Екологія та охорона навколишнього природного середовища: Навчальний посібник. Київ: Знання, 2002. 203 с. 180
22. Окружающая среда и здоровье: учебник. Под ред. Л. Хенса, Л. Мельника, Э. Буна. Київ: Наукова думка; Брюссель: VUB, 1998. 326 с.
23. Салтовський О. І. Основи соціальної екології: [навч. посібник для студ. Вищих навч. закладів]. К.: Центр навчальної літератури, 2004. 384 с.
24. Скребець В. О. Концептуальні засади побудови регіональної моделі екологічної освіти і виховання учнівської молоді. К.: Ніка-Центр, 2006. 184 с.
25. Стійкий екологічно безпечний розвиток і Україна: Навчальний посібник для ВНЗ. За ред. М. І. Дробнохода. Київ: МАУП, 2002. 104 с.

26. Ткачук Л.Ф. Від екології довкілля – до екології душі [Електронний ресурс] / Л.Ф. Ткачук // Доповідь на Всеукраїнській конференції «Екологічна освіта і виховання: досвід та перспективи» – Режим доступу до ресурсу: <http://www.ecoleague.net/34903999-235.html>.

27. Толстоухов А. В. Екобезпечний розвиток. Київ: Знання України, 2001. 333 с.

28. Філоненко М. М. Екологічна психологія: теорія та практика. Переяслав-Хмельницький: [б.в.], 2005. 114 с.

29. Корольчук М. С., Крайнюк В. М., Косенко А. Ф., Кочергіна Т. І. Психологічне забезпечення психічного і фізичного здоров'я: навч. посібник / за заг. ред. М. С. Корольчука. К.: Фірма «ІНКОС», 2002. 272 с.

Інформаційні ресурси

30. Пошукова система Національної бібліотеки імені В. І. Вернадського:
<http://www.nbuv.gov.ua/>.

31. Архів номерів Збірника наукових праць Актуальні проблеми психології. Екологічна психологія [http://irbis-](http://irbis-nbuv.gov.ua/cgibin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=JRN&P21DBN=JRN)

[nbuv.gov.ua/cgibin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=JRN](http://irbis-nbuv.gov.ua/cgibin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=JRN&P21DBN=JRN)
&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR
=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=I=&S21COLORTERMS=0&S21STR=Ж71144

32. Архів номерів журналу Екологічна безпека та природокористування
http://irbisnbuv.gov.ua/cgiin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=S&I21DBN=JRN&P21DBN=JRN&S21FMT=Jwu_B&S21ALL=%28K%3

33. <http://vsetesti.ru/>

34. <http://www.voppsy.ru/>

35. <http://www.psychology.ru/>

36. <http://psychology.vuzlib.net/>

37. <http://www.psyche.ru/>

38. www.flogiston.ru/libraru

39. <http://azps.ru>

40. www.philosophy.ru/. www.psycholog